

Zala megye 1848-as országgyűlési képviselői

Zala megye kilenc képviselőt küldött az első népképviselési országgyűlésre. Közöttük mindössze egy ismert politikus akad: Deák Ferenc, a Batthyány-kormány igazságügyi minisztere, akit 1848. június 15-én a szentgróti választókerületben választottak képviselővé. Deák miniszteri és képviselői tevékenységét részletesen bemutatja a Zala Megyei Levéltár új kiadványa, amely a Zalaegerszegen, 1998. április 29-én rendezett tudományos emlékülés előadásait és Deák válogatott miniszteri iratait tartalmazza,¹ ezért írásunk a kevésbé ismert zalai képviselők életútját foglalja össze.²

Bója Gergely Szegeden született, római katolikus polgárcsaládban, 1817. november 12-én. Szülővárosában végezte a gimnáziumot, majd piarista szerzetesnek állt. Tanítói ambícióit nem elégtette ki a rend, ezért rövidesen kilépett, és a pesti egyetemen tanult bölcsészetet. 1840-től Tatán, a Ghyczy-családnál dolgozott nevelőként. 1844-ben az újonnan felállított nagykanizsai tanítóképző intézet tanára lett, és Bajorországba küldték tanulmányútra. Bója nem tartozott Nagykanizsa ellenzéki szellemű, liberális értelmiségéhez, 1848 júniusában kifejezetten nemességellenes jelszavakkal, a zalai konzervatívok hírhedt kortesvezére, Rummy Károly támogatásával folytatta választási kampányát. A kanizsai választókerület mintegy 2250 választójának három képviselőjelöltje volt: két nemes, Chernel Ignác, a Batthyány-uradalom ügyésze, és Babochay János ügyvéd, valamint Bója. Amikor a június 15-én tartott képviselőválasztás alkalmával megkezdtek a fejenkénti szavazást, Bója és Babochay hívei összeszólalkoztak, majd Bója pártja botokkal és fokosokkal, köveket és téglákat hajigálva támadt Babochay pártjára, és kiszorították őket a választás helyszínéről. Babochay hívei felfegyverkezve tértek vissza, és a két párt egymást üldözte a város utcáin, mire az elnökség a választást felfüggesztette. A számos súlyos sebesülést, sőt több halálos áldozatot követelő verekedés körülményeit Zala megye kivizsgáltatta ugyan, de csupán néhány „kisembert” állítottak törvényszék elé. Elkerülte a felelősségre vonást a verekedést kezdeményező párt jelöltje, Bója Gergely is, sőt, a június 27-én megismételt választás során éppen őt választották képviselővé.

A képviselőház július 7-i ülésén kifogás merült fel Bója megválasztásával kapcsolatban, mivel Babochay óvása szerint ismét visszaélések történtek. A képviselőház azonban nem méltányolta a kifogásokat és igazolta Bója mandátumát. Bója az országgyűlésen alig-alig szólalt fel, viszont a Batthyány-kormány ellenzékéhez, a radikális baloldali szavazói közé tartozott. Az elemi iskolákról szóló törvényjavaslat vitájában, 1848. augusztus 3-án és 4-én – ellenezte a hitfelekezettek szerinti elkülönülést – a közös iskolák mellett érvet (és augusztus 8-án így is szavazott). Július 26-án ő is a Muraköz zágrábi püspökségtől való elválasztását támogatta, a horvátországi klérussal szemben azonban türelmet javasolt, nehogy fellázzítsák a muraközi horvátokat. 1848. december 24-én még ott volt az úrbéri kárpótlás végrehajtása kapcsán tartott név szerinti szavazáson, további képviselői tevékenysége azonban bizony-

¹ A Batthyány-kormány igazságügyi minisztere. (Szerk. Molnár András) Zalaegerszeg, 1998. (Zalai Gyűjtemény 43.)

² Az életrajzok többségéhez felhasznált irodalom ill. források: Közlöny 1848–1849.; *Beér János–Ciszmadia Andor*: Az 1848/49. évi népképviselési országgyűlés. Bp., 1954.; *Szinyei József*: Magyar írók élete és munkái. 1–14. köt. Bp., 1891–1914.; *Adalbert Toth*: Parteien und Reichstagswahlen in Ungarn 1848–1892. München, 1973.; *Balogh Elemér*: Az első népképviselési választások Zala megyében. In: Zalai Gyűjtemény 25. Zalaegerszeg, 1986. 195–208. old.; *Balogh Elemér*: Országgyűlési választások Zala vármegyében 1861–1872. In: Zala Gyűjtemény 26. Zalaegerszeg, 1987. 163–184. old.; *Mejlinger Katalin*: Zala megyei képviselők 1848–49-ben. In: Nótárius 1988. 2–3. sz. 3–14. old.; Zalai életrajzi kislexikon. 2. jav. bőv. kiad. Zalaegerszeg, 1997.; *Molnár András*: „A zalai ágyúzás”. Zala megye önkéntes adózói (1845–1848). In: Századok 1996. 2. sz. 1211–1240. old.; *Molnár András*: Zala megye tisztviselőinek névtára 1810–1849. (kézirat); Zala Megyei Levéltár (ZML) Zala vármegye központi választmányának iratai. Választói névjegyzékek és választási jegyzőkönyvek. 1848, 1861–1887.; ZML Zala vármegye nemesi lajstromai 1829, 1845.; ZML Zala vármegye nemeseinek szavazójogi összeírásai 1840–1847.; ZML A nagykanizsai piarista gimnázium anyakönyve 1800–1848.; ZML Zala megye állandó bizottmányának jegyzőkönyvei 1848/1849.; ZML Megyei főnöki iratok 1850. VIII. C. 531, 985.; Magyar Országos Levéltár (MOL) P 626. Széchenyi család levéltára. 10. cs. 1846. Kimutatás a zalai nemesség politikai erőviszonyairól.

talan. Noha debreceni felszólalásainak nem találjuk nyomát, az a körülmény, hogy kanizsai javait a császáriak zár alá vették, továbbá az, hogy távollétével a debreceni országgyűlés nem foglalkozott, illetve a helyére nem írtak ki pótválasztást, valószínűsíti, hogy Debrecenben is jelen lehetett. Nem tudjuk, hogy mikor hagyta el az országgyűlést, 1848 novemberében azonban már a megszálló császáriaknak ajánlotta fel szolgálatait. „én a forradalmat sem szóval, sem tettel elő nem mozdítottam, és [] a mérsékelt monarchicus érzelműek közé tartoztam” - mosta ekkor a kezeit. Ellene is lefolytatták a haditörvényszéki vizsgálatot, és bár 1850. július 20-án a pesti hadbírótság felmentette, kanizsai tanári állását elvesztette. 1852-ig a zalai Gulácson élt, majd visszakerült Szegedre, ahol 17 évig tanított a város reáliskolájában, miközben hírlapi cikkeket és verseket is írt. 1869-ben visszatért Zalába, immár a megye tanfelügyelőjeként, a politikai közélettel azonban végleg szakított. 1870-ben Nagykanizsán megalapította és két évig szerkesztette a „Zalai Tanközlöny” c. szaklapot. 1872-től 1878-ig Budapest tanfelügyelője volt. Nyugdíjazása után előbb Pancsován, majd Szegeden élt. Szülővárosában hunyt el, 1892. január 8-án.³

Csertán Sándor 1809. január 25-én született a Zala megyei Nemesszeren, római katolikus, középbirtokos családban. Anyja Varga Rozália, apja pedig Csertán Károly, Zala megye kapornaki járásának főszolgabírája volt. Sándor Nagykanizsán és Kőszegen járt gimnáziumba, Győrött bölcsészetet tanult, majd a pozsonyi jogakadémia hallgatója lett. 1829-ben jeles eredménnyel tette le az ügyvédi vizsgát. 1829 áprilisától Zala megye tiszteletbeli alügyésze, 1834-től másodalügyésze és táblabírája volt. Később a zalaszentgróti Batthyány-uradalom ügyésze lett. 1833-ban vette feleségül Szládovics Borbált, és Nemesapátiban született le. (Négy gyermekük született, közülük Károly Zala vármegye alispánja volt 1886-1906 között.) Kezdetől fogva a zalai liberális ellenzék mérsékelt, Deák Ferencet követő és támogató szárnyához tartozott. 1842. szeptember 8-án vezércikke jelent meg a Pesti Hírlapban a szláv mozgalmak elleni összefogásról. 1843-ban a háziadó elvállalása mellett korteskedett, 1845-től egyik szervezője volt a zalai védegyeletnek, és önkéntes adófizetést vállalt. A zalai megyegyűléseken rendszeresen felszólalt, különösen az adminisztrátori rendszer ellen. Elnöke volt Zala megye nemesi árvákra felügyelő gyámi választmányának, humánus egyénisége népszerűségnek örvendett a nem nemesek körében is. 1848. június 15-én ellenjelölt nélkül, gyakorlatilag közfelkiáltással választották meg a 2183 választópolgárt számláló zalaegerszegi választókerület országgyűlési képviselőjévé. A népképviselési országgyűlésen keveset hallatta a hangját. Augusztus elején azt indítványozta, hogy a népoktatási törvényjavaslatot összhangba kellene hozni az 1848:20. törvénycikkkel, augusztus 8-án pedig a közös iskolák mellett tette le a voksát. Szeptember 5-én még ott volt a Bécsbe induló országgyűlési küldöttségben, szeptember 17-én azonban eltávozási engedélyt kért a képviselőháztól. Szeptember 20-án már Zalaegerszegen szervezte Zala megye önkéntes nemzetőreit. Október 8-án az OHB elnöke Zala megye kormánybiztosává nevezte ki. Kormánybiztosként elsősorban Perczel Mór Zalában állomásozó hadtestének kiegészítését, felszerelését, elhelyezését és élelmezését intézte, közvetítve a honvédsereg és a megye tisztviselői között. Az újoncozás és a népfelkelés szervezésével is megbízott Csertán 1849 januárjában hagyta el a császáriak által megszállt Zala megyét. 1849 februárjában már ott volt a debreceni országgyűlésen. Május 5-én a véstörvény visszamenőleges hatálya ellen szólalt fel. Képviselői, reformpolitikusai hitvallásának is tekinthető ekkor tett kijelentése: „forradalmunk fő erénye, fő díszje az, hogy szelídséggel és az igazság erejével győztünk; nem rettentés, nem kegyetlenség, hanem az igazság adta nekünk a győzelmet”. 1849. május 15-én újabb kormánybiztosi kinevezést kapott - immár a Szemere-kormánytól. Másnap eltávozási engedélyt kért a képviselőháztól. Május utolsó napjaiban érkezett Zalába, visszaállította a megye magyar közigazgatását, megkezdte az újoncozást és az adóbeszedést, és intézkedett a megye védelméről, a nemzetőrség mozgósításáról is. Július közepén ismét menekülni kényszerült a császári megszállók elől. Szegedre utazott, majd a fegyverletétel után előbb Aradon, majd Pesten tartották fogva. A pesti hadbírótság - elsősorban nem képviselői, hanem kormánybiztosi tevékenysége miatt - bűnösnek találta, és felségárulás címén 1850. november

³ *Habermann Gusztáv*: Személyi adattár a szegedi polgárcsaládok történetéhez. Szeged, 1992. 33. old.; *Hermann Róbert-Molnár András*: Nagykanizsa 1848/1849-ben. (Forráskiadvány kézirat, megjelenés előtt)

11-én kötél általi halálra, valamint vagyonelkobzásra ítélte. Ítéletét 1851. szeptember 19-én 6 évi várfogságra módosították. 1850 novemberétől Komárom erődjében raboskodott, ahonnan 1854 tavaszán szabadult ki. Szabadulása után Nemesapátiban, majd Gelsén élt és gazdálkodott. 1861-ben már nem vállalt hivatalt. 55 éves korában, 1864. január 23-án halt meg Gelsén. Síremléke ma is áll a falu temetőjében.⁴

Glavina Lajos 1806. augusztus 12-én született a Csáktornya melletti (muraközi) Pribiszlavecen, horvát származású kisnemesi családban. Apja, Glavina Balázs perlaki kisbirtokos volt. Glavina Lajos a nagykanizsai gimnáziumban kezdte tanulmányait, majd a jogakadémia elvégzése után 1829-ben szerzett ügyvédi diplomát. 1829 áprilisában Zala megye tiszteletbeli tisztí alügyészévé nevezték ki. Rövidesen Batthyány Fülöp herceg Vas megyei, körmendi uradalmában nyert titkári, majd ügyészi állást. Az 1830-as évek végéig Körmenden élt és dolgozott. 1836-ban előfizetője volt Kossuth Törvényhatósági Tudósítások című ellenzéki lapjának. Közben, még 1834 márciusában Zala megye táblabírája lett. Az 1840-es évek elején megházasodott, és feleségével – Csertán Sándor nővérével – Csertán Zsuzsannával Nemesapátiban telepedett le. Ekkor már – egészen 1846-ig – Batthyány Fülöp herceg körmendi családi és uradalmi levéltárának levéltárnoka volt. Nyilvános politikai szerepet ugyan ritkán vállalt, de a kulisszák mögött a vasi és a zalai liberális ellenzék összekötője volt. 1843 augusztusában ő mozgósította a háziadó megszavazására a Zalában is birtokos vasi nemeseket, 1845 tavaszán pedig mind Vas, mind pedig Zala megyében önkéntes adófizetést vállalt. 1845/47-ben mindkét megye közgyűlésein felszólalt az adminisztrátorok törvénysértései ellen. 1846-ban a zalai ellenzék meggyőződéses tagjaként jellemezték, és Deák Ferenc mérsékelt politikájának feltétlen híve volt. 1846-ban a belga uralkodó által az Inkey-családtól megvásárolt, Nagykanizsa melletti palinai uradalom jószágkormányzója lett. 1848. május 9-én Zala megye állandó bizottmánya kinevezte a Csáktornya felállítandó kerületi törvényszék bírójává. 1848 júniusában már a törvényszék választott elnökeként tevékenykedett. Ő volt a Muraköz lakosságának mintegy felét felölölő 2880 választópolgárral rendelkező csáktornyai választókerület egyetlen országgyűlési képviselőjelöltje. 1848. június 15-én „közegyetértéssel” választották képviselőjükké Glavinát a csáktornyai választókerület horvát választói.

A népképviselői országgyűlésen Glavina nevével szinte csak a név szerinti szavazások alkalmával találkozunk. Muraköznek a zágrábi egyházmegyétől a szombathelyi püspökséghez való elcsatolása ügyében azonban július 26-án és augusztus 3-án ő is felszólalt, felszólítván a vallás- és közoktatásügyi minisztert, hogy ez ügyben terjesszen törvényjavaslatot a képviselőház elé. Szeptember 5-én még tagja volt a Bécsbe induló országgyűlési küldöttségnek, miután azonban Jellaëia szeptember 11-én megszállta a Muraközt, Glavina szeptember 17-én eltávozási engedélyt kért és kapott a képviselőháztól. Október 18-án Muraköz felszabadítása során Perczel Mór honvéd ezredes oldalán tért vissza szülőföldjére, hogy visszaállítsa a magyar közigazgatást. A lakosság felvilágosítása érdekében horvát nyelvű kiáltványokat fogalmazott. Decemberben visszatért a pesti képviselőházba, sőt, követhette az országgyűlést Debrecenbe is, mivel egyes források a békepárt oszlopos tagjaként emlegették. 1849-es országgyűlési tevékenységének részleteit nem ismerjük, csupán annyi bizonyos, hogy a pesti hadbíroság 1850. július 20-án felmentette a további eljárás alól. Glavina az 1850-es évektől ismét a palinai uradalom jószágkormányzójaként dolgozott. 1861-ben törvényszéki elnökként tevékenykedett Zala megyében. Elnöke lett a megye nemesi pénztárának, 1863-ban pedig a Zalavármegyei Gazdasági Egyesületnek is. A kiegyezés után a Deák-párt zalai elnökevé választották. Elnöke volt még több vízszabályozó társulatnak, és kiemelkedő szerepet játszott a megye közéletének számos területén. 1880. november 19-től haláláig Zala vármegye főispánja volt. 1885. augusztus 18-án hunyt el Gelsén. Három napra rá temették el. Síremléke ma is áll a falu temetőjében.⁵

Horváth József a muraközi Kottoriban, 1801 körül született, nem nemesi, római katolikus családban. Apja, Horváth Alajos megyei alkalmazott, kottori állapotási biztos volt. Több alka-

⁴ *Vajda Lászlóné*: Csertán Sándor, Zala megye kormánybiztosa (1809–1864). In: Zalai Gyűjtemény 35. Zalaegerszeg, 1994. 215–242. old.; *Molnár András*: Zalaegerszeg 1848–1849-ben. Zalaegerszeg, 1998. 87–89. old.

⁵ *Molnár András*: Glavina Lajos, Csáktornya országgyűlési képviselője. In: Pannon Tükör 1998. 2. sz. 72–75. old.

lommal is nemesi címereslevél kiadását kérte, ezt azonban sem ő, sem a fia nem kapta meg. Horváth József 1812-1816-ban a nagykanizsai piarista gimnázium növendéke volt. Később jogot végzett és ügyvédi diplomát szerzett. 1832-től Zala megye kottori állapotási biztosa, valamint Kottori mezőváros jegyzője volt. 1847. június 14-én Zala megye közgyűlése a muraközi járás aladószedőjévé választotta. Bár nemesi birtokkal rendelkezett és megyei hivatalokat viselt, nemességét hivatalosan nem ismerték el. (Az 1848 júniusának elején készült választói névjegyzékben Kottori jegyzőjeként és nem nemesként szerepelt.) Zala megye politikai közéletében sem a reformkorban, sem 1848 tavaszán nem játszott számottevő szerepet. Az 1848. június 15-én Letenye mezővárosban tartott képviselőválasztás alkalmával ifj. Csuzy Pál, a zalai liberális ellenzék egyik hangadója - 1847/48-ban Zala megye országgyűlési követe - volt az ellenfele. A 3282 választópolgárt - mintegy felerészben muraközi horvátokat - felölölő letenyei választókerület választóinak többsége szemmel láthatóan Horváthot támogatta, Csuzy hívei azonban fejenkénti szavazást kértek. Az éjfél után záródó voksolás eredményét másnap, június 16-án hirdették ki: Horváth József 1780 szavazatot, míg ifj. Csuzy Pál csak 676 szavazatot kapott, így 1104 voksnyi többséggel Horváth lett a kerület országgyűlési képviselője. (A szavazást a népesebb, több választót felvonultató muraközi települések - kiváltképp Kottori 296 választópolgára - döntötték el Horváth javára.) A pesti népképviselői országgyűlésén nem játszott értékelhető szerepet. Egyetlen érdemi felszólalásában, augusztus 31-én ő is Muraköz zágrábi egyházmegyétől való elcsatolását támogatta, bár úgy vélte, a muraközi papság - két kivételtől eltekintve - egyelőre hű Magyarországhoz. „... sem országgyűlés előtt, sem követségem egész ideje alatt politikai vitatkozások által pártok tusáiban részt nem vettem, sem pedig a forradalomhoz nem csatlakoztam” - jellemezte saját tevékenységét később, 1849 őszén. 1848 szeptember 25-én muraközi népfelkelési (segéd) kormánybiztossá nevezte ki a miniszterelnök, ezért Horváth másnap eltávoztási engedélyt kért és kapott a képviselőház ülésén. Noha kormánybiztosként végül mégsem tevékenykedett, 1848. november 11-ig kottori birtokán tartózkodott. Ezután visszatért a pesti országgyűlésre, majd követte képviselőtársait Debrecenbe is, ám mindvégig passzívan viselkedett. 1849 novemberében Zala cs. kir. megyefőnökéhez folyamodott állásért. A pesti hadbíróság 1850 nyarán felmentette, további tevékenysége azonban lakóhelye Horvátországhoz való csatolása miatt ismeretlen. A választói névjegyzékek tanúsága szerint 1865-ben már nem élt Kottoriban.⁶

Horváth Péter 1800-1801 körül született a muraközi Szentmártonban, római katolikus kisenemesi családban. Apja, Horváth Márton 1810. május 7-től 1828. június 8-ig esküdt volt a muraközi járásban. Horváth Péter 1811-től 1815-ig a nagykanizsai gimnáziumban tanult, majd ügyvédi diplomát szerzett. 1826-ban már Zala megye tiszteletbeli tisztü alügyészeként dolgozott, és apjával együtt Muraköz 6. hegykerületében, Kapelschakon lakott. 1828. június 8-án választották a muraközi járás alszolgabírájává, majd 1837. szeptember 25-én fősolgabíró lett ugyanott. E tisztségét 1847. június 14-ig viselte. 1845-ben csatlakozott az önként adózó zalai nemesekhez, 1846-ban pedig Nedelicen lakott, és meggyőződéses ellenzékiként jellemezték. 1848. június 11-én a Dráva-vonal védelmét szervező Csány László kormánybiztos a Zala megyében elszállásolandó fegyveres erőket ellátó fő polgári biztosnak nevezte ki Horvát Pétert, rövidesen azonban fel kellett váltani. Az alsólendvai választókerületben 3096 választópolgárt - köztük 1288 muraközi lakost - irtak össze. A kerület egyik képviselőjelöltje Horváth, a másik Gyika Jenő, a bellatinci uradalom földesura, a lövői járás fősolgabírája volt. A június 15-én, Alsólendva mezővárosban tartott képviselőválasztás azonban botrányosan zajlott le. Az Alsólendva környéki magyar választók addig gúnyolták, szidalmazták és verték Horváth muraközi, horvát híveit, amíg azok el nem távoztak a választás helyszínéről. A horvátok elkergetése után Gyika Jenőt kiáltották ki képviselővé, Gyika azonban június 17-én, Zala megye állandó bizottmányának ülésén lemondott mandátumáról. A június 24-én megismételt

⁶ Zala megye történelmi olvasókönyve. (Szerk. *Molnár András*) Zalaegerszeg, 1996. 206-207. old.; *Hermann Róbert*: A kormánybiztosi rendszer 1848-1849-ben. In: *Hadtörténelmi Közlemények* 1998. 1. sz. 59. old.; Pannonhalmi Főapátság Levéltára. Chernel család levéltára. Chernel Ignác levele Chernel Elekhez. Szentmihály, 1848. máj. 30.; ZML Zala vármegye főadószedőjének számadásai 1810-1848.; ZML Zala vármegye közgyűlésének iratai 1830:336., 1832:1482.; ZML Megyefőnöki iratok. Vegyes folyamodások 1848:66.

választáson Gyika visszalépett a jelöléstől, és saját híveinek is Horváth megválasztását ajánlotta, mire a jelenlévők közfelkiáltással választották meg Horváth Pétert az alsólendvai kerület országgyűlési képviselőjévé. Horváth az országgyűlésen a többségi kormánypárthoz, a liberálisok centrumához tartozott. A Közlöny csupán a név szerinti szavazások kapcsán említi, így pl. ő is a hitfelekezetek szerint elkülönülő népiskolák, ill. az elvesztett úrbéri jövedelmek állami kárpótlása mellett szavazott. Passzivitására magyarázat lehet hónapokig elhúzódó betegeskedése, amelyre hivatkozva 1849. január 12-én Debrecenben bejelentette, hogy lemond képviselői mandátumáról. Bár a képviselőház már január 18-án jóváhagyta Horváth Péter lemondását, Zala megye császári megszállása miatt csak 1849. május 27-én rendelt el pótválasztást Almásy Pál, a képviselőház alelnöke. Zala megye központi választmányának 1849. június 3-i ülése azonban – tekintettel Muraköz megszállására és Alsólendva környékének veszélyeztetésére – elhalasztotta a pótválasztás kiírását, és az végleg el is maradt. Mivel Muraközt 1849-ben Horvátországhoz csatolták, nem tudjuk, hogy ott folyt-e Horváth Péter ellen hadbíróvási vizsgálat – Zala megye cs. kir. megyefőnökének iratai közt mindenesetre ilyenek nincs nyoma. Horváth Péter 1861-ben – Muraköz visszacsatolása után – törvényszéki elnök lett Zala megyében. 1866. január 15-én ismételt képviselőválasztást tartottak az alsólendvai választókerületben. Az egyik képviselőjelölt ekkor Horváth Péter muraközi főszoigabíró volt, azonban nem ő, hanem Molnár Pál ügyvéd győzött. 1872-ben még Muraköz 6. hegykerületében (Kapelschakon) élt, és valamikor 1875 előtt halt meg.⁷

Puteáni József báró 1811. április 20-án született a Somogy megyei Felsőbogát pusztán. Apja, a cseh származású, római katolikus vallású, Puteáni Vencel báró, anyja a zalai Lengyel Krisztina volt. Szüleit korán elveszítette, és Majthényi Imre báró volt a gyámja. 1830 januárjában költözött át Somogy megyéből – a testvérel, Puteáni Sándor báróval kötött osztályos egyezség folytán – Zala megyébe, ugyanis ekkor kapta meg anyai örökségét, a sziglieti uradalmat. 1831 júniusában – többek közt arra hivatkozva, hogy tanuló pályája végeztével kinevezték Zala megye tiszteletbeli jegyzőjévé – a gyámság alóli felmentését kérte. 1835. december 8-án, Nagytördemecen kötött házasságot Zarka Paulinával, és egy fiúk, valamint két lányuk született. Puteáni bárót 1834-ben már a zalai liberális ellenzék tagjaként említette Csány László, a császári titkosrendőrség pedig úgy értesült, hogy ekkortájt Puteáni egy lengyel menekült tisztet rejtegetett sziglieti kastélyában. 1839-től kezdődően Puteáni tagja volt Zala megye országgyűlési követ utasításait kidolgozó, legtekintélyesebb politikusokból álló válogatott testületének. A liberális Csány László oldalán vett részt Zala megye reformkori választási küzdelmeiben, pártharcaiban. 1845-ben önkéntes adózást vállalt, 1846-ban meggyőződéses ellenzékiként jellemezték, 1847-től pedig tagja lett a pesti Ellenzéki Körnek is. Meghívót kapott az utolsó rendi országgyűlés felsőtáblájára, ahol távollétében Mezriczky Gyula képviselte. A 3930 választópolgárt felölélő tapolcai választókerületben 1848 júniusában három képviselőjelölt volt: Puteáni báró, Mórocz Dániel és Saáry Gergely. A június 15-i képviselőválasztás során Saáry visszalépése után Puteáni és Mórocz hívei dulakodni kezdtek, mire Mórocz is lemondott a képviselőjelöltségről, arra hivatkozva, hogy választói a verekedés miatt hazatértek. A helyszínen maradt választók így az egyetlen jelöltet, Puteáni József bárót választották meg a tapolcai kerület országgyűlési képviselőjévé. A népképviselői országgyűlésen a liberális centrumhoz tartozott. A név szerinti szavazásokon nem vett részt, mindössze annyi szerepe volt, hogy 1848. július 25-én a válaszfelirattal Innsbruckba induló országgyűlési küldöttség tagjává választották, július 26-án pedig Kossuth ügyrendi indítványához csatlakozva szólalt fel. 1849 januárjában nem követte az országgyűlést Debrecenbe, hanem visszatért Zalába, ezért Fiath Ferenc császári biztos feloldotta a zár alá vett sziglieti javait. Miután 1849. március 1-jéig nem jelent meg Debrecenben, és távollétét sem igazolta, a képviselőház március 26-i határozatának értelmében lemondottnak tekintették. A képviselőház alelnökének 1849. május 27-i értesítése nyomán Zala megye központi választmányának június 3-i ülése június 15-re pótválasztást írt ki a tapolcai választókerületben. Mind a tapolcai, mind pedig a keszthelyi választókerület Csány László közlekedési minisztert választotta közfelkiáltással képviselőjévé, a képviselőház igazoló

⁷ Molnár András: Képviselőválasztás Alsólendván 1848-ban. In: Lendava-Lendva 1191–1992. Tanulmányok Lendva történelméből. Lendava-Lendva, 1994. 80–85. old.; Molnár András: A Muraköz 1848-ban. In: Századok 1998. 2. sz. 293–324. old.

bizottmányának 1849. július 23-i ülése azonban jegyzőkönyvi hiányosságok miatt Csány tapolcai mandátumát nem igazolta, így Puteáni helye továbbra is betöltetlen maradt. Puteáni báró elleni császári hadbíróági vizsgálatról nincs tudomásunk, arról azonban igen, hogy 1859 decemberében kapcsolatba lépett a Döblingbe száműzött Széchenyi István gróffal, és Széchenyi döblingi irathagyatékában fennmaradt Puteáni József nemzetgazdasági terve. Zala megye politikai közéletében az 1860-as években már nem vett részt; szerepét fia, Puteáni Ödön báró vette át. 1869. július 6-án hunyt el, és két nappal később temették el Szigligeten, a család sírkertjében.⁸

Simon Pál 1811. január 24-én született Kálócfán, római katolikus, középbirtokos nemesi családban. Anyja Szente Julianna, apja pedig Simon Gábor, 1815. október 8-tól 1832. január 19-ig a lövői járás alszolgabírája volt. Simon Pál ügyvédi diplomát szerzett, kinevezték Zala megye táblabírájává, majd 1837. szeptember 25-től 1844. június 10-ig a lövői járás alszolgabírája volt, ekkor a konzervatívok előretörése miatt mondott le hivataláról. A zalai liberálisok táborához tartozott, 1845 tavaszán önkéntes adófizetést vállalt, 1846-ban pedig meggyőződéses ellenzékiként jellemezték. Zala megye baksai választókerületében – amelyben 2395 választót írtak össze 1848 júniusában – két képviselőjelölt volt: Simon Pál és Csillagh László ügyvéd, Zala megye első alispánjának, Csillagh Lajosnak fia. A június 15-i választás alkalmával a választók szinte kivétel nélkül Simon nevét kiáltották. Csillagh először szavazást akart, és már felállították a szavazatszámoló bizottságokat, amikor Csillagh – látva, hogy alig néhány híve van – visszalépett, mondván, hogy közte és Simon között nincs elkülönbség, ezért ő is Simonra szavaz. Így végül közfelkiáltással választották meg Simon Pált a baksai kerület országgyűlési képviselőjévé. A Közlönynek küldött választási tudósítás megjegyezte, hogy a papi javadalmak ügyében volt csak véleménykülönbség a képviselő és választói között, ezért e tárgyban utasítást kívántak neki adni, nehogy „communismusi elveket” képviseljen. Simon ugyan mindvégig résztvett a népképviselői országgyűlésen, azonban egyetlen érdemi felszólalása sem volt, csupán szavazataival támogatta a liberális centrumot. A császári hadbíróág számára lefolytatott vizsgálat során így jellemezték: „ugyan mind Pesten, mind Debrecenben a conventben jelen volt folyvást, de sem 1849-iki ápril 14-e előtt, sem azután a választókerülethez soha semmiféle határozatot egy proclamatot meg nem küldött, és senkit sem szóval, sem írással Ő cs. kir. felsége elleni felkelésre s fegyverfogásra fel nem szólított”. Ügyében a pesti hadbíróág 1850. július 20-án felmentő ítéletet hozott. Az 1850-es években nem viselt hivatalt, 1861. február 8-án azonban a lövői járás fősolzabírájává választották. Az 1861. évi országgyűlésen is ő képviselte a baksai választókerületet, és a felirati párthoz tartozott. 1865-ben ugyancsak a baksai kerület országgyűlési képviselőjévé választották, immár a Deák-párt színeiben. 1869-ben is indult a képviselőválasztáson, azonban ekkor nem őt, hanem Thassy Miklóst választották képviselővé a baksai választókerületben. A továbbiakban kerkakálócfai birtokán élt és gazdálkodott feleségével, Donászy Karolinával. 1887. január 8-án hunyt el Kerkakálócfán, végelgyengülésben. Január 11-én temették el a falu temetőjében.⁹

Tolnay Károly 1813. november 14-én született Sümegen, római katolikus nemesi családban. Anyja Pottyondi Anna, apja pedig Tolnay Gábor, a veszprémi püspökség sümegi uradalmának ügyésze volt. A győri jogakadémia elvégzése után, 1834-ben ügyvédi diplomát szerzett. Az 1832/36-os országgyűlésen Zala megye tiszteletbeli jegyzőjeként vett részt. Deák Ferenc 1836-ban „ifjainknak legjelesebbike”-ként jellemezte. Az 1840-es években Nagygörbőn élt feleségével, Szentgyörgyi Horváth Máriával, valamint fiával, Tivadarral és lányával, Irénnel. 1837. szeptember 25-től 1840. szeptember 28-ig alszolgabíró, 1844. június 10-től 1847. június 14-ig pedig fősolzabíró volt Zala megye szántói járásában. 1845-ben önkéntes adózást vállalt, 1846-ban pedig meggyőződéses ellenzékiként jellemezték. Az 1847/48-as országgyűlésen Zala megye követeként vett részt. A császári titkosrendőrség ekkor szélsőséges ellenzékinek minősítette. Deák Ferenc javára ő is felajánlotta a lemondását, ám Deák ifj. Csúzy Pál

⁸ Zala-Somogyi Közlöny 1869. július 20. (28. sz.); MOL R 151. Ellenzéki Kör iratai (névjegyzékek); ZML Zala vármegye közgyűlésének iratai 1830:544, 1831:1781. (mellékelve a születési anyakönyvi kivonat); Karok és rendek naplója 1847/48. (Az országgyűlés tagjainak névjegyzéke.)

⁹ ZML Mikrofilmár. A csesztregi római katolikus plébánia születési anyakönyve. 1811., halotti anyakönyve 1887.; MOL H 99. Közlöny iratai 1. doboz 2. tétel.

lemondását fogadta el, így Deák Tolnay követője lett. Az 1848. május 8-i zalaegerszegi népgyűlésen Tolnay számolt be a pozsonyi országgyűlés eredményeiről. Nekrológia szerint a „Deák-minisztérium alatt királyi táblai bíró” volt. A június 15-i keszthelyi képviselőválasztás során ellenjelölt nélkül, „közakarattal” választották meg (kiáltották ki) a 2486 választópolgárt számláló keszthelyi választókerület országgyűlési képviselőjévé. A népképviselői országgyűlésen érdemi hozzászólása nem volt, általában a kormánypárti többséggel szavazott, és a liberális erők centrumához tartozott. Miután 1849. március 1-jéig nem jelent meg Debrecenben, és távollétét sem igazolta, a képviselőház 1849. március 26-i határozata értelmében lemondottnak tekintették. A képviselőház alelnöke május 27-én újabb választás kiírását rendelte el a keszthelyi választókerületben. Zala megye központi választmányának június 3-i ülése június 15-ére tűzte ki a választás időpontját. Mind a keszthelyi, mind a tapolcai választókerületben Csány László közlekedési minisztert választották meg közfelkiáltással képviselővé, a képviselőház igazoló bizottmányának július 23-i ülése viszont csak Csány keszthelyi mandátumát igazolta. Tolnay Károly – Deák Ferencsel együtt – 1849. november 8-án adta át igazoló nyilatkozatát a pécsi cs. kir. kerületi katonai parancsnokságon. Az ellene indított hadbírószági eljárást valószínűleg ugyanúgy szüntették meg, mint Deák Ferenc ügyében. Az 1850-es években visszavonultan élt családjával zalaszentmihályi birtokán. 1861-ben, 1865-ben, végül 1872-ben ismét Zala megye keszthelyi választókerületének országgyűlési képviselőjévé választották. 1861-ben a felirati párthoz tartozott, és egy országgyűlési beszéde nyomtatásban is megjelent. 1865-től a Deák-párt, majd utódja, a Liberális Párt híve volt. 1897. március 24-én hunyt el Zalaszentmihályon. Két nappal később temették el a helyi temetőben.¹⁰

Molnár András

A hétfalusi csángók 1848–49-es emlékhelyei

A hétfalusi (más néven barcasági) csángók az erdélyi magyarság sajátos népcsoportja, amely a szászok és románok között beékelődve, Brassó mellett hét faluban (Bácsfalu, Türkös, Csernátfalu, Hosszúfalu, Zajzon, Tatrang, Pütkérc) él. Az első négy falu (Négyfalu) ma összefüggő települést alkot és Szecsesevárosnak (Săcele) hívják, a másik három falu azonban önálló község. Ugyancsak e csángó népcsoport tagjaként említik Apáca, Krizba és Barcaújfalu lakóit is, hiszen 1848-ig e tíz község mindegyike Brassóhoz tartozott, mint a város jobbágyfalva. Ha szokásaik, folklóruk eltérő is, de a közös történelmi sors mindenképp szoros egységgé kovácsolta őket.

Amikor 1848 májusában a hétfalusi csángók is küldötteket menesztettek a kolozsvári nemzetgyűlésre, hogy az Unió mellett nyilatkozzanak, és mivel ott határozatban kimondatták az erdők, a legelők, a malom- és kocsmajogok visszaadását is, Brassó városának vezetősége június 27-én börtönbe zárta a csángó falvak küldötteit. A szász igától szabadulni vágyó hétfalusiakat azonban ez sem rettentette el attól, hogy az október 16-i agyagfalvi nemzetgyűlésre is képviselőket küldjenek – szám szerint 28-at –, kinyilatkoztatva, „hogy mint magyar ajkúak a székely nemzet honvédelmi rendelkezései alá ajánlják magukat, s a nemzet

¹⁰ Kossuth Lajos az utolsó rendi országgyűlésen 1847/48. (Sajtó alá rendezte Barta István) Bp., 1951.; Zalai Közöny 1897. márc. 27.; Zalamegye 1897. márc. 28. (13. sz.); Keszthelyi Hírlap 1897. márc. 28. (13. sz.); ZML Tolnay Károly iratai. Iskolai bizonyítványok.